

1968

OPHAVSPERSON/NØGLEPERSON

Poul Nielsen

FAKTA

Dokumenttype:
Note

Sprog:
Dansk

Omtalte personer:
Henning Christiansen
Per Kirkeby
Thomas Koppel
Bernhard Lewkovitch
Per Nørgård
Ib Nørholm
Karl Aage Rasmussen
Poul Rovsing Olsen

Arkivplacering:
HC Arkiv Møn/HC Breve 3

DOKUMENTINDHOLD

Avisartikel af Poul Nielsen om "årets høst af ny dansk musik".

TRANSSKRIFTION

De prøvede chok

Perspektiver omkring årets høst af ny dansk musik

Af Poul Nielsen

DET forløbne år har været meget rigt på uropførelser af danske musikværker. Om man her ser den første afgørende refleks af kunstfondens virksomhed er svært at afgøre. Det står bare fast, at danske komponister sjældent har manifesteret sig så bredt og — hvad der trods alt er det vigtigste — på kvalitativt så høj niveau som i disse tider

Festivalen bar ikke mindst præg heraf. Der gik i den ekstraordinært lange festival-periode vel næsten ikke en dag, uden at ny dansk musik var repræsenteret. Og umiddelbart efter festivalen fik man hele to opera-premierer med kort mellemrum, Per Nørgårds "Labyrinten" på Det Kgl. Og Ib Nørholms "Invitation til Skafottet" i TV.

Altså en strøm af større og mindre værker, af dramatisk, symfonisk musik og kammermusik, som giver en enestående mulighed for et bredt signalement af situationen i den del af musiklivet, som trods alt må siges at være den vigtigste (uanset om det er den populæreste): de skabende musikeres aktivitet.

Bemærkelsesværdigt er det først og fremmest at konstatere, at de frontstillinger, som på en ofte krigerisk facon etableredes mellem danske komponister i tiden omkring 1960, da de radikale serielle strømninger brød ind over landets grænser, i betragtelig grad er blevet blødt op. Mindst bevægelse er der som venteligt på den traditionelt orienterede front, hvor man arbejder støt videre efter bestemte, prøvede kompositoriske idealer.

På den anden side er der vel også i dag bedre basis for en retfærdig vurdering af værker af denne kategori. Det psykologiske klima er i dag mindre præget af dogmatik og tillader en uhildet erkendelse af de kunstneriske kvaliteter, der findes hos komponister som Svend Westergaard og Jørgen Jersild, der begge i 1967 har tegnet sig for smukke uropførelser.

STORT MERE end en pro forma-accept kan der på den anden side næppe blive tale om — for så vidt som man har gjort blot en del af de erfaringer med, som venstrefløj en blandt danske komponister har markeret i tiden siden 1960. Der eksisterer stadig en frontlinie mellem traditionalisternes

absolutisme og avantgardens fundamentale usikkerhed, det, som maleren Per Kirkeby har karakteriseret som den deflorede kunstners situation. Det ny er det meget brogede billede, som venstrefløjen i sig selv frembyder. De ideologiske modsætninger i ny dansk musik kan næppe mere tegnes efter én linie.

Det er ikke længere muligt at tegne avanceret dansk musik blot under henvisning til en grænselinie mellem en mere dogmatisk Darmstadt-retning og de tendenser, der her i bladet for præcis to år siden fik etiketten "den ny enkelhed". Sidstnævnte retning markeredes dels ved Henning Christiansens mærkelige musikalske konkretisme, dels ved Ib Nørholms originale forsøg med en musik, der ligger et sted i retning af pop-kunst uden at være det. Disse former for ny enkelhed har for en del konsolideret sig, mest Ib Nørholms linie. Man har fra denne komponist i dette år fået et par meget betydelige uropførelser. Desuden har Nørholms signaler f. eks. nok haft en del betydning for en yngre kunstner som Ingolf Gabold med det poetiske værk "Fur Louise". Men det pæne nyenkla billede forstyrres betragteligt af enegængere som Poul Rovsing Olsen og Bernhard Lewkovitch. Og først og fremmest af borgerskabets skræk, Per Nørgård, som inden for sin egen produktion synes at køre to linier. Præsentationen af to værker i dette år: det originale, meget rene orkesterværk "Iris", og operaen "Labyrinten", markerer disse linier. Det sidstnævnte værk faldt med sin sammen-dyngning af alt muligt gods, af både subtile og deklareret smagløse effekten de københavnske kritikere så meget for brystet, at de i store overskrifter turde tale om skandale og fiasko. I hvert fald tør man nok betegne Nørgård som den måske mest modsigelsesfyldte personlighed i nutidig dansk musik.

ET SAMLET billede af yngre dansk musik er med andre ord kendetegnet ved en nærmest overdådig fordomsfrihed i valget af midler og metoder. Der går åbenbart i disse år en bølge af antidogmatik gennem dansk musik. Og det bekræftes, når man betragter de yngste talenteres værker: Thomas Koppels overordentlig virtuose beherskelse af det moderne orkestrets utal af klanglige muligheder i by-jubilæumsstykket "Overture solennelle" var et af årets frodige musikbegivenheder. Dertil kom den unge Århus-komponist Karl Åge Rasmussen, som der er grund til at følge med den største opmærksomhed. Hans orkesterværk "Choralis Constantinus" vidner om en næsten kaleidoskopisk, men ingenlunde søgt holdning til den nutidige komponists udtryksmuligheder.

Er der hos disse unge bærekraftige signaler for de kommende års udvikling i ny dansk musik? Svaret overlades til spåmændene. Det interessante, selve pointen ved dette års høst af ny musik er, at begrebet

kunstnerisk "nyhed" har fået en mere nuanceret karakter end før. Og hvorfor? Måske fordi al avantgardismes traditionelle virkemiddel: chok'et, nu er så prøvet, at det ikke har nogen effekt mere.

Alt synes prøvet og anbragt i et arsenal af musikalske muligheder, som står åben til fri afbenyttelse. Dette er totalt felt, mangfoldighed. Dette er med andre ord virkelig spændende.

Fra opførelsen af Ib Nørholms "Labyrinthen" på Det kgl. Teater.

De prøvede chok

Perspektiver omkring årets host af ny dansk musik

Af Poul Nielsen

på kvalitativt så høj niveau som disse. Der er ikke mindst prægnhed. Der er ikke i den ekstravaganse festlige periode vel næsten ikke en dag uden at ny dansk musik var repræsenteret. Og samtidig efter festivalen fik man både to koncertprogrammer med hornensemblet Per Nørgårds »Labyrinth« og Det O. B. Nørholms »Invitation til Skafottet«.

Altså en strøm af større og mindre værker, et dramatisk symfonisk musik og kammermusik, som giver en endeløst mulighed for et bredt sigtning af situationen i den del af musiklivet, som trods alt må siges at være den vigtigste (nået en del af den populære) de skabende musikeres aktivitet.

Bemærkelæsværdigt er det først og fremmest at konstateres, at de fremskridt, som på en ofte kritisk måde siden 1940'erne mellem danske komponister i tiden omkring 1950, de de enkelte enkelte fremninger bredt ind over landets grænser. I betragtning af et blivende blød op. Mindst betragteligt er det som værdigt på den traditionelt orienterede front, hvor man arbejder med videre efter begrundede prøvede kompositionelle idealer. På den anden side er der vel også i dag bedre basis for en retfærdig vurdering af værker af denne karakter. Det psykologiske klima er i dag mindre præget af dogmatik og slanger en vilhelms erkendelse af de kunstneriske kvaliteter, der findes hos komponister som Svend Westergaard og Jørgen Jersild, der begge i 1957 har været ude for musiske uopførte.

FOR MERE end en pro forma-opskov kan der på den anden side næppe blive tale om — for så vidt som man har gjort sig en

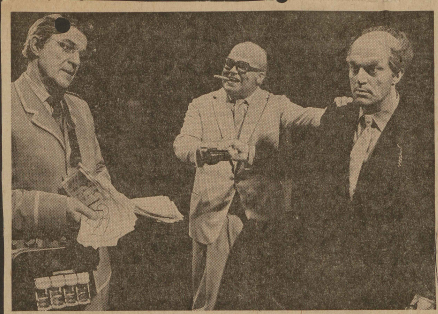
del af de erfaringer med, som skrevet blandt danske komponister har markeret tiden siden 1950. Der eksisterer stadig en frontlinje mellem traditionel og moderne og eksperimentel fundamentalistisk og eksperimentel fundamentalistisk, det, som maleren Per Kirkeby har karakteriseret som den »dødsvej« til ny musik situation. Det ny er det, som i sig selv frembyder. De ideologiske holdninger i ny dansk musik kan næppe mere tegnes efter sin linje.

Det er ikke længere muligt at sige, at ny dansk musik blot under henvisning til en grænse, der mellem en mere dogmatisk demagogi og de tendenser, der ber i blødet for processen af at sidde på et skæbne, men en mulighed. Skitserne vedtids markeringer dels ved Henning Christiansens mærkelige musikke koncepter, dels ved Bjørn Nibbeling sigtning forsøg med en musik, der ikke er et sted i vending af pop-konventioner, at være det. Disse former for uopbeholdt har for en del komponister sig, men Ib Nørholm II, som man har fra denne komposition, dette år det er på meget betydeligt uopførte. I stedet har Nørholm sigtning, ikke nok har en del betydning for en yngre generation som Ingrid Galbo med det poetiske værk »Pur Louise«. Men det paves svenske bilde forfatter betragteligt af engagerede som Poul Rovsing Olsen og Bernhard Lewkovitch. Og før og fremst af bogrække skær. Per Nørgård, som inden for sin egen produktion synes at være i takt. Fremstillingen af to værker i dette år: det originale, meget rene orkesterværk »Mrs.« og operan »Labyrinth«, markerer disse linjer. Det sådanne værk taler med en sikkerhed og en klarhed, som

ligt godt, af både subtile og direkte umiddelbare effekter af de beskrevne kritiske så meget fortrykt, at de i store omfang har været ladt for man nok betragte Nørgård som den måske mest modsigelsesfyldte personlighed i nutidig dansk musik.

DET SAMLET billede af yngre dansk musik er med andre ord kendetegnet ved en nærmest overdådigt fordomsfrihed i valget af midler og metoder. Der går åbent i disse år en følge af antropologisk og ny dansk musik. Og det betragtes på man betragter de yngre komponisters værker. Thomas Koppelis overordnede virtuositet betragtes af de moderne komponister som af klanglige muligheder i lydbilledsmæssigt »over-ture selskabelle« var et af årets fremste musikalske værdier. Derfor kom den unge Arhus-komponist Karl Age Rasmussen, som der er grund til at følge med den største operakomponist. Hans orkesterværk »Choralis Constantinus« vidner om en næsten revolutionær, men længevarende og holdning til den gamle komponist udførelse.

Er det hos disse unge håndkræfter sigtning for de kommende års udvikling i ny dansk musik? Svaret overlades til spekulationen. Det interessant selv pointer ved dette års host af ny musik er, at betydeligt kunstnerisk »nyhed« har ført en mere nuanceret kritik end før. Og hvorfor? Måske fordi al svangervindens traditionelle virksomhed choket, nu er så præcis, at det ikke har nogen effekt mere. Alt synes præcis og alvorligt i et univers af musikalske muligheder, som står åben til en ubegrænset. Dette er totalt set, uundgåeligt. Dette er med andre ord virkelig spændende.

Fra opførelsen af Ib Nørholms »Labyrinth« på Det Kongelige Teater.

DET forløbet år har været meget rigt på uopførte af danske musikværker. Om man her ser den første såværende refleks af kunstnerens virksomhed er svært at sige. Det står bare fast, at danske komponister almindelig har manifestere sig så bredt og — hvad der trods alt er det vigtigste —